

Streszczenie

Niniejsza praca doktorska podejmuje zagadnienie pamięci zbiorowej tzw. Sybiraków-emigrantów w świetle narracji autobiograficznych. Używany w pracy termin Sybirak-emigrant dotyczy więźniów lub osób deportowanych na terytorium Związku Sowieckiego w latach 1939–1941, którzy po zakończeniu II wojny światowej zdecydowali się na trwałą emigrację do Stanów Zjednoczonych. Głównym źródłem wykorzystanym w pracy stanowiły wywiady biograficzne nagrane w technice audio lub audio-wideo, które znajdowały się w polskich i amerykańskich archiwach historii mówionej.

Tematem przewodnim całego podjętego w niniejszej rozprawie procesu badawczego była próba odpowiedzi na pytanie: „Jakie formy przybrała pamięć zbiorowa w badanej grupie »Sybiraków-emigrantów«”? Autorowi zależało, by zbadać, jakie zapamiętane przez nich wydarzenia z lat 1939–1942 były dla nich szczególnie ważne, oraz znaleźć odpowiedź na pytanie: „dlaczego”? Chciał również sprawdzić, które z poruszanych przez nich zagadnień i tematów należały do najczęściej występujących, a które charakteryzowały jedynie pojedyncze relacje. Celem tak podjętej analizy nie było rozliczenie rozmówców ze zgodności ich doświadczenia bądź świadomości z prawdą historyczną. Autorowi pracy zależało przede wszystkim na zbadaniu, w jaki sposób zapamiętali oni swoją przeszłość, jak chcieli ją ukazać oraz jakie czynniki wpływały lub mogły wpływać na taki, a nie inny obraz przeszłości. W podjętych badaniach postanowił również przyjrzeć się temu, jakie szczególne obrazy przeszłości były charakterystyczne dla wyodrębnionych pokoleń i jakim wydarzeniom ze swojej przeszłości najwięcej uwagi poświęcała każda z grup rozmówców. Wreszcie jednym z ważnych zagadnień analizowanych na kartach niniejszej pracy pozostawała kwestia przedstawienia ról społecznych i emocji prezentowanych we wspomnieniach rozmówców, związanych z ich postrzeganiem wydarzeń z lat 1939–1941.

Praca składa się z sześciu rozdziałów poprzedzonych wstępem i zwieńczonych zakończeniem oraz aneksu. Dwa pierwsze rozdziały dotyczą perspektywy teoretycznej i opisu kontekstu i stanowią niejako wprowadzenie do zasadniczej części pracy. Rozdziały III, IV, V i VI prezentują wynik prowadzonych badań nad materiałem źródłowym.

Słowa kluczowe: historia mówiona, Sybiracy, emigracja, stosunki polsko-sowieckie, pamięć zbiorowa, grupy i role społeczne, emocje

Summary

This dissertation addresses the issue of collective memory of so-called “Sybirak-emigrants” in light of autobiographical narratives. The term “Sybirak-emigrant” used in this thesis refers to prisoners or people deported to the territory of the Soviet Union between 1939 and 1941, who after the end of World War II decided to emigrate permanently to the United States. The main sources used in this study were biographical interviews recorded in audio or audio-video technology that were found in Polish and American oral history archives.

The main theme of the whole research process undertaken in this thesis was an attempt to answer the question: "What forms did collective memory take in the examined group of 'Sybirak-emigrants'"? The author wanted to investigate which events from the years 1939-1942 they remembered were particularly important to them, and to find an answer to the question "why"? He also wanted to find out which of the issues and topics they mentioned belonged to the most frequent, and which characterized only individual accounts. The purpose of this analysis was not to hold the interviewees accountable for the consistency of their experience or consciousness with historical truth. The author of this study was primarily interested in examining how they remembered their past, how they wanted to portray it, and what factors influenced or could influence this or that image of the past. In the research undertaken, he also set out to look at what particular images of the past were characteristic of the identified generations and which events from their past were given most attention by each group of interlocutors. Finally, one of the important issues analysed in this study remained the question of the representation of social roles and emotions presented in the memories of the interviewees, related to their perception of the events of 1939-1941.

The dissertation consists of six chapters preceded by an introduction and crowned by a conclusion and an appendix. The first two chapters deal with the theoretical perspective and description of the context and constitute a kind of introduction to the main part of the work. Chapters III, IV, V and VI present the result of the research conducted on the source material.

Keywords: oral history, Sybirak, emigration, Polish-Soviet relations, collective memory, social groups and roles, emotions.